

HRVATSKI PLANINAR

Viestnik „Hrvatskoga planinarskoga društva“ u Zagrebu.

Dolački grad.

Napisao Julije Kempf.

Požežka je gora za gorkih vremena turskoga gospodstva u Slavoniji bila kao kakova stražarnica izmedju Bosne i bogatoga požežkoga pašaluka. Sa širokim svojim kosama i sgodnim glavicama pružila se je od Pleternice do Cernika od prilike na dobrih 30 kilometara daljine, zatvarajući s južne strane blagoslovljeno Požeško polje.

Sa svih kosa i vrhunaca otvaraju se krasni vidici u posavsku ravnicu do bos. Motajice, ovamo u ravan,, prodore i prodllice dražestne Požežke doline. Na sgodnim mjestima posagradila jedna raja gradove i kule, kletim dušmanom domovine kao osobitu pripomoć njihovim ratnim i osvajačkim osnovama. Hrvatska nam domovina obiluje upravo takovim spomenicima. I baš zato, što su se njima i oko njih ciedile suze i krv hrvatskoga naroda — imali bi nam ti spomenici biti svetom uspomenom na staru hrabrost i poštenje, kao i na vedru nadu u budućnost našega naroda.

Nije čudo, što narod u ovom kraju skoro sve stare gradine nazivlje turksima. Ta požežki je kraj već godine 1532. bio turskim pašalukom, u kom su Turci sjedili poslije još do 160 godina. Ono tužno doba zarezalo je duboke i gorke uspomene u potomstvo, pa sve ove spomenike prošlosti, koji ga sjećaju ratovanja, pripisuje Turcima. Tako je i s nekom gradinom nad selom Dolcem kod Brestovca. Narod zove tu gradinu »Turški grad« i — kad govori kraće — »Grad«. U dogовору с prijateljem prirode, brestovačkim učiteljem Ferdom Muzlerom odlučismo obojica, da podjemo do Dolačkoga grada.

Bilo je prvoga četvrtka u mjesecu lipnju. Gore su bile ozelenile listom, a poljane nakićene travom i cviećem. Sva se narav razpjevala, pa kud ćeš veće slasti u gorskim krajevima, nego uraniti, zoru prevariti i proboraviti koji sat u slobodnoj divnoj prirodi. S izlazom sam sunca izašao i ja iz svoje sobe. Geografska karta u jednoj ruci, štap u drugoj, bili su mi pratioci na tvrdom, državnom drumu, što se pružio zapadno od Požege prama Brestovcu. Do Brestovca traje šetnja 6 kilometara. Šetnja doduše kratka, ali vrlo zanimljiva ma

da je ravnicom; Požega je 152 m., a Brestovac 162 m. nad morem. Desno se uz put pružila polja i livade požežkih gradjana sve do sela Ernovaca, a s lieva se tik do ceste iztegla šumovita i plodna gorska rebra požežkih kosa Sokolovca, Kobilnjaka, Bućine i dr. sa svim svojim preleipim uvalama. Iz umiljatih uvala i prođolica podizao se je već dim iznad kuća starodavnih sela Držkovaca, Novog sela i Nurkovaca. Još par stotina koraka i eto me u Brestovcu.

Prijatelj bio već spreman i samo što smo se porukovali i malo dahnuli, krenusmo dalje u goru nad Brestovcem. Brestovac bio je još za turskoga vladanja poznato mjesto. Turski poglavlar u Brestovcu bio je neki Svetačković-sparhija, komu su plaćali desetinu.¹ Kroz Brestovac teče potok Orljavica. Dolazi s daleka puta iz Psunja izpod šnjegavičkog brda, pa se slijeva u Zgonovima izpod sela Nurkovaca u svoju maticu Orljavu. Idući kroz selo, naidjosmo na seljaka osrednje dobe, Stjepana Babića, po svoj prilici potomka starih Babića, koji su mogli u brk gledati tuskoga pašu, jer se iz one dobe znade još za stanovnika toga sela Antuna Babića.² I naš Stipa pošao baš u šumu, doduše ne našim poslom, ali se nagodismo i eto trećega u našem družtvu — vodiča, da nismo mogli poželiti boljega. Zna za svako ime, za svaki grm, travu, cvjet — ma za svaki kamen.

I istom što smo se makli iz sela, imao je naš Stipa prilike, da izpravlja nomenklaturu moje karte vojno geografskoga zavoda. Išli smo stazom uz potočić, koji sam ja silom zvao Javorek — dakako po karti — nu naš Stipa ne dade tako, već veli Javórák i dodaje još, kako ćemo doći i na izvor toga potoka. Izpravim u karti ime i hajd dalje. Uz desnu obalu Javorke pukao pred nama šaren sag livade Podvornice izpod briega Kupreza. Evo imena trava, što ih je u Podvornici okrstio naš Stipa: vlasulja, stoklas, drinak, konjogriz, slakovina, ščavlika, divlja djettelina i šuškavac sa žutim cvjetom, osobitom poslasticom za stoku. Nad lievom obalom Javórka nižu se dobro obradjene i zašumljene glavice Samarevac, Vrebčinjak, Rajkovač s dražestnom uvalom Ranopašom i livadom Tominkom. Dalje izpunjuju okolinu humkaste zemlje Pučišta i Čaire.

Oprostivši se s tom poljskom kulturom, našli smo se u šumi Kamečaku, nad koju se uzdigao humak Jabučica. Tu smo popostali kod vrela Šajnovca, koji vrutak obiluje bistrim, studenim napitkom. Desno je polje Travnjak, gdje utiče potočić Zvjernjak u Javorak. Dalje se opet otvara vidik na oranice i pašnjake Trčilažku i Pustarak do kestenika Bjeljavine. Iztočno se uzdiže ošumljem šiljak Gradina. A zašto Gradina? — obteretim ja Stipu novim pitanjem. E, gospodine, kažu, da se tu gradio grad, al' što bi ob dan načinili, u noći se srušilo! Dok je naš revni vodič pri poviedao o svom Babilonu, upozori me prijatelj Ferdo, da valja skrenuti malo kraj puta k izvoru Javorke.

U romantičnoj šumskoj provali odmorismo se iza dobra jednosatnoga hoda kraj hladnoga vrela potoka Javóraka. Bilo je već osam sati, a mi smo bili pri-

¹ Tad. Smičiklas: Dvijestogodišnjica oslobođenja Slavonije. Zagreb 1891. II. str. 212.

² Ibid str. 211.

lično ugrijani, pa nam je iza maloga odmora godio izvrstan napitak iz drvene, vješto izrežuckane čaše — ručni rad našega čestitoga vodiča još iz dobe, kad je bio čobanin — a koja mu nerazdruživo visi uz vjernu torbu kadgod ide u šumu. Oko vrutka razrasla se silna bujad. Dalje od nje zelenio se rosom osrebreni bokavac, koga i naš Stipa dobro pozna, jer mu seljani rabe list za povijanje i liečenje ozleda.

Naš put postajao sve strmiji, ali i sve zanimljiviji. Od izvora prodjosmo krajeve Jagodnjak, prozvan po množtvu jagoda, Bradanov zakop, Kozji rep, Prevoci, sve same hrastove šume. Tuj u Prevocima plazi preko kamenja tih potočić Kapavac u gustu šumsku dol. S desna dolazili putem kočnikom drvar i drvima, što su ih nasjekli u kosi Matišćaku. Desno od puta je pašnjak Kuzma. Ime potiče od crkvice sv. Kuzme, koja je tu nekoć stajala. Strmim pašnjakom Selištem uzpesmo se kroz mukru, rosnu paprad, bujad i smrekovinu na kosu gdje nas pozdravi i bukova šuma. Naš cilj nije bio više daleko. Iza sunovratnoga spuštanja kroz šikaru i šumu u duboku guduru Dumače i opet iza isto takova uzlaza bili smo na čistacu medju bielim, visokim bukvama u šumi Podgradu. Ime šume navjestilo nam je odmah, da je blizu grad. Bilo smo na vrhu briega i do grada nije bilo više nikakova penjanja. Ugodna šumska hladovina odmorila nas, jer smo stupali veselo kao kroz kakav drvoredo do razvalina grada, koji se doskora ukaza našim očima.

Mili Bože ! Zašto nam ne znaju te mrtve stiene pričati štogod o svom postanku i svojim gospodarima ? — kad već nigdje ništa ne imamo o njim zapisana. Uza sve nastojanje, da nadjem kakvih podataka o tom »turskom« gradu, slabe sam bio dosad sreće. S toga ćemo bar ogledati vanjsko lice podrtina nekadanjega grada Dolca.

Dolački grad diže se na izbočitom i prama sjeveru — (pogled na požežku kotlinu) — odsječenom vrhu. Oko njega je bukova šuma. Nekadanji oblik sa moga grada težko bi bilo ustanoviti po današnjim tužnim ostancima. Na južnoj strani je zid (do 25 m. visine) najbolje uzdržan, te je nalik na kulu. Sav je gradjen od kamena. Prema zapadu stoji još danas u zidu veliki hrastovi okvir, valjda od prozora. Sjeverni je zid skoro sav razvaljen, dočim se s istoka još drži nešto zida. I dalje od ovih zidina ima još kamenih ostanaka s istočne i sjeverne strane. Uz zapadni i južni zid je iznutra kula, u kojoj se vide jame od greda za podove. Usred kule izrasla ogromna bukva. Okolo u zidinama vide se rupe za topove i puške. Oko grada zadržavaju se divlji golubovi, a na vršku bukve, što je izrasla u kuli, našao je prije dvie godine naš vodič jastrebovo gnezdo i u njem dvoje mladih.

Po zidinama pripeo se tamnozeleni bršljan, a po zemlji razvukao se bujni zimzelen i metika, kojom se seoske djevojke kite u svatovima.

Od Dolačkoga grada puža se vidik samo na sjevernu stranu, jer su s druge tri strane same šumske kose i uvale. Najljepši je pogled od gradskih ruševina u milovidnu dolinu oko sela Dolca, koje ti se čini kao pod nogama, jer je grad za kojih 250 m. viši. Dalje puca vidik na cieli zapadni dio požežke doline za-

hvaćajući okoliš Brestovca, Smoljanovaca, Stražemana, Marindvora i požežke Glavice sa svim zlatoklasim poljima, zelenim livadama i bielim kućama.

Ako i nije s Dolačkoga grada onako čaroban i divan pogled na čitavu Požežku dolinu i gore kao n. pr. s Vrhovačkoga i Veličkoga grada, ipak će ljubitelj prirode uživati sve planinske čare en miniature, ako pokloni i ovomu spomeniku hrvatske neiztražene prošlosti bar jedan posjet. Dužnost bi bila svakoga domoljuba hrvatskoga, da svakom zgodom nastoji, kako bi se ti spomenici, makar i ruševine bili, ovjekovječili potomstvu u pravoj slici i rieči, jer će doći doba, kad neće biti ni ruševina, a potomci će naši još tužnijim osjećajima pitati za svaku grudu i kamečak slavne svoje prošlosti.

U takovim mislima prošao nam ugodno onaj sat, što smo ga sprobavili medju zidinama Dolačkoga grada. Dok smo ja i moj drug Ferdo razmišljali i dalje, kako ćemo još isti dan izpod Maksimova hrasta (616 m.), najvišega vrha u Požežkoj gori, u romantičnu dolinu Pukotine (ne »Pokotina« kao što je zabilježeno u vojno-geografskoj karti) — dotele je naš Stipa gucnuo nekoliko kapi pečena šljivova soka i bezbrižno zapalio svoju lulu, pa nastavio pričati o kopanju blaga, o Turcima i — tko bi to sve mogao izbrojiti.

Bilo je 10 sati; sunce se već sve više približavalo zenitu, zato se oprostimo s ruševinama Dolačkoga grada i požurimo na pilanu u duboku dolinu potoka Pukotine.

Matterhorn.

4482 m.

(Nastavak).

Prvi ljudi, koji su pokušali da se uzpnu na Matterhorn bijahu vodiči i lovci iz doline Tournanche. Prvi put su uzlazili g. 1858. nekoji vodiči, a s njima opat Gorret i Gabrijel Maquignaz, uzpevši se 12.650 stopa visoko. Drugi pokus pada u godinu 1860., kada dodju tri englezka planinara iz Liverpola, odlučivši, da će bez vodiča osvojiti iztočnu gladku stenu. Magla, jak vjetar i kratko vrieme osujete daljni uzlaz ovih smjelih planinara, koji se uzpeše 12.000 stopa visoko. Godine 1960. pokušao je uzaći Vaughan Hawkins iz doline Val-Tournanche. On je sa vodičem Bennenom g. 1859. izpitivao Matterhorn te se osvjedočio, da jugo-zapadni greben vodi pod glavicu. Najmio je vodiča Ivana Carrela i pozvao profesora Tindalls te sa Bennenom poče prodirati prama malomu i velikomu vrhu Matterhorna. Uzpeli su se 12.992 stope visoko.

Prvi uzlazi na Matterhorn.

God. 1861., a 28. kolovoza dodje Whymper u Breil, da podje na Matterhorn. Našao je tu više vodiča, ali nijedan nije htio ni pod živu glavu, da ga prati na Matterhorn. Napokon se ponudi snažan, priljetan momak Petar Tang-

walder, da vodi Whympera uz nagradu od 200 fran. došao gore ili ne došao, Whymper odluci poći i zamoli krčmara, da bi mu pozajmio nekoliko vunenih bjelaca. Ne dobi ih, jer je staklenku žganice kupio u Val de Tournanche-u, a ne u njega. Podju i prenoće u najvišoj staji doline, koja je briegu za uru bliža od gostonice. Pastiri, koji vide riedko planinara, prime Whympera vesela srdca i učiniše sve, da mu boravak što više zaslade. Kad se je spustio prvi mračak, opazi Ivana Carrela i njegova druga, kako uzlaze, da se tobože sami uzpnu na brieg. U zoru se izvuku oba Carrella iz siena i odoše. Whymper ustane u sedam sati, ostavi nepotrebne stvari u staji i krene sa vodičem lagano za njima. Prodje vladisavkama zaraslim obroncima, kraj pašnjaka i krava, probije se kamenom pustoši i stupi na led.

Na rubu leda ležao je stari smrznuti snieg, kojim je lahko prošao na daljni dio ledenjaka. Za malo opazi brojne razpukline, a jednoj, koja bijaše osobito široka, morao je da okrene ledja. Sada je valjalo plaziti, da se domogne grebena, što se spuštao prama jugu preko kojeg je pošao naravnem stepenicom. Uzašao je na Col du Lion i gledao u krasnu kotlinu, koju zastiru ledenjaci. S jedne strane Cola visjela je strma stena nad jednim ledenjakom, dočim se s druge uzdizahu gladki, snježni zidovi, izšupljeni od vode i kamenja. S južne se strane uzdizahu klisure Tête du Liona, sa sjeverne veliki šilj Matterhorna. Staklenku, koju je bacio, tek je za 12 hipova pala u dubljinu.

Tu je Whymper počinuo, na suncu se grijao i Carrelima prisluškivao, koji bijahu na visoku grebenu, što vodi prama vrhu briega. Oko podne podje do staje, spremi svoj šator i druge potreštine i krene ponovno na Col. Kad je zanočilo, omota se platnenim krpama i pruži u šatoru što udobnije.

Grobna je zavladala tišina. Carreli bijahu odmaknuli, kamenje se prestalo drobiti, voda žuboriti. Bijaše tako studeno, da se je voda u jednoj staklenki, koju je imao pod glavom smrzla, što nije čudo, jer je ležao na snieguru. Neko je vrieme drioao, kad ga oko po noći uzbuni užasno pucanje, koje zamieni na časak tišina. Vodič skoči i lamajući ruke, uzklikne na sav glas: »Bože! mi smo propali.« Slušali su gromiljanje, čuli, kako se kamenje sa stena ruši, kako od pećine na pećinu skače, kako se u dubljinama podbija. U zoru krenuše preko jugo-zapadnoga grebena, kojim su više plazili, nego uzlazili. Skrenuvši zapadno, zagledaju kose sunčane zrake, koje su pale sa snježnika Monte Rose. Došli su do jedne dimnjaku nalične razpukline, kojom je valjalo uzaći, nu vodič je htio da Whympera pusti na cijedilu, i nije pomogla ni opetovana prošnja.

Dan bijaše osobit, sunce toplo, vjetar se slegao, put rek bi da je našao, ali što će sám i morao je krenuti sa vodičem natrag u Breil.

Godine 1861. nije Whymper više krenuo prama Matterhornu, ali se osvjedočio, da mu nevalja poći sám i da mu treba k tomu više vodiča. Kad je pošao preko Col Theodula, mislio je češće na Matterhorn i tu odlučio, da će ga sa jednim drugom tako dugo obsjedati, dok ga ili ne svladaju ili ne kapituliraju.

Sljedeće godine krenuo je Whymper prama Matterhornu 6. srpnja sa dva

vodiča i judnim trhonošom, koji je nosio posebni šator. Krenuo je na Col du Lion, ovdje od kamenja i zemlje načinio ležaj i razapeo svoj šator.

U noći dignuo se jaki iztočnjak, koji je tako jačao, da se u jutro premetnuo u vihar. Šator je uztrajao i još nekoliko sati poslije sunčana izlaza, ostali su pod njime, razmišljavajući, što da čine. Pritajena ih tišina izvabila, nu jedva, što su se uzpeli nekoliko stotina stopa, naskoči bura svom žestinom svojom. Niti su mogli napred, niti natrag. Kako je vjetar raznašao kao pjest veliko kamenje poput pauljica, prljube se čvrsto grebenu. Bilo im je užasno zima, jer je vjetar duvao sa glavnoga lanca Peniniških Alpa i preko velikih snježnika Monte Rose. Toplina i njihova odvražnost izhlapiše na brzo i čim se stišalo, povuku se natrag u šator. Vodiči Tanguwalder i Kröning izjavile, da su briegova siti, a grbavi trhonoša Meynet očitova, da radi trgovine sira mora biti sutra kod kuće. Whymper se opet povratio u Breil, kamo je stigao lut kao lav, jer mu se uzlaz i ovaj puta izjalovio.

U gostonici nadje Ivana Carrela, koji je o njemu čuo i spremau očitovao, da će ga sa prijateljem Pessionom prvoga ljetog dana povezti na Matterhorn, što je Whymper razveselillo u velike.

Tako i bilo. U visini od 12.500' slože u prilici poda na jednometre mjestu kamenje, a jer bijaše liep dan, počeli se i dalje uzpinjati. Kad su se penjali spomenutom, dimnjaku naličnom razpuklinom, dodje na red i Pession, nu uzašav, bio je blied i tužio se, da mu je pozlilo. Čekali su neko vrieme, nu kad mu ne bijaše bolje, nije htio ni Carrel, da se penje dalje. Whymper i suputnik mu Macdonald htjeli su da krenu sami, nu napokon nadvlada razbori i podju natrag u Breil, a njegov prijatelj drugoga dana ravno u London.

Tako se svrši pokušaj trećega uzlaza i Whymper nije dospio dalje od svojih predčastnika. Trebalо je svladati još 1800' i potežkoće ne bijahu u Matterhornu, već u vodičima, koji su zazirali od briega.

Whymper podje u Zermat, gdje probavi jedan tjedan, nu kako mu srdce nije dalo mira, krene opet u Breil nebi li nagovorio Carrela i Mayneta, da ponovno podju s njime. Svoj je šator ostavio pod Matterhornom, nu zabrinut, da mu ga zadnja bura nije odniela, podje do onoga mjesta, gdje su ga bili spremili. Kako bijaše sám, svraćao je pozornost svakoj melenosti, pa su mu ovaj put u oči pale nekoje biljčice, koje su takodjer nastojale, da se vinu u što veću visinu.

Ubrao je Myosotis alpestris, Veronica alpina, Linaria alpina, Gentiana bavarica, Thlaspi rotundifolium, Silene acaulis, Saxifraga muscoides, a sve to u visini od 10.500'. Vidio je i jedan nepoznati mu bieli cvjetak, ali ga rukom nije mogao dosegnuti.

S ove visine uživao je Whymper prekrasan vidik. Već se je zamračilo, nu on ne misli na povratak. Segne za šatorom, razmota ga i kad je vidio, da ima u njemu dovoljno hrane, odluči prenoći u ovoj visini.

Sunce je naginjalo k zapadu, ružičaste zrake pomješane sa mđrilom lednjaka, bojadisahu veličanstvenu prirodu ljubičastim sjajem. Kad je gledao, kako

se mrak gubi u noći, pričinjala mu se zemlja sve više nadzemaljska, dapače božanstvena. Svjet je zamro, a Whymper mu bijaše jedina živa duša.

Kad je mjesec zasjao bliedim licem svojim, iztakoše se opet briegovi, a pogled bijaše još veličanstveniji. Prama jugu diglo se nešto u zrak poput ogromne kriesnice, pojava, koja bijaše za zvezdu prevelika, za meteor premlena. Dugo je potrajalo, dok se je Whymper osvjedočio, da je to mjesecni sjaj, što je titrao na ogromnim snježnicima Monte Visa.

Prozebao, krene Whymper pod šator, da si skuha kavu, a kako bijaše drugoga dana liepo, uzpeo se još i više, da si nadje novi ležaj.

Uzpeo se do Velikog Zvonika, osobito iztaknutog briega. Pod njime smjestio si svoj šator i tako se dignuo za 300' više. Plazio je grebenom s desne strane uz užasne i strašne ponore.

Redala se zaprjeka za zaprjekom i Whymper se veoma težko napred pomicao. Jedan žljeb, spriječio mu dalnji put i on se povratio k svomu šatoru. Kroz spomenutu dimnjaku naličnu razpuklinu, spustio se konopom, koji je poslije odrezao, dočim je sjekiricu ostavio u šatoru, što je za kratko pokajao.

Minuo je Col du Lion i trebalo još da podje preko velike stepenice. Kad je došao na ugao od Tête du Liona i pošao na gornji kraj snježnika, što se prislanja o led, opazi, da je toplina stube, koje su u led usjekli bili, raztopila. Upravo na ovom uglu bijahu pećine neprolazne i zato je valjalo usjeći nove stube. Trebao je samo nekoliko stuba, nu čime da ih usječe, kad nije imao sjekirice. Desnom se rukom prihvati o pećinu, da načini stubu, nu kad je zavinuo oko ugla, omače mu se nogu i on poleti nizbrdice.

Snježnik na kojem se to dogodilo bijaše strm, a ležao je na vrhu jednoga žljeba, koji je medju glavinama sezao do ledenjaka lionskoga, što bijaše 1000' dubok. Žljeb postajaše sve to uži, dok se medju dvim stjenama suzio poput traka, što je svršavao nad jednim bezdnom. Whymper je pao naglavce i dospio medju nekoje pećine, a s njih u žljeb. Štap mu je poletio iz ruku, a on hrlio nizbrdice, sad preko sniega, sad preko pećina, udariv glavom nekoliko puta. Padajući, poleti u žljeb i udari s jedne strane na drugu i tu porebrice na jednoj pećini sustane. U smrtnom se strahu zaustavio na rubu ponora, gledajući, kako štap, šešir i koprena lete kraj njega i slušajući štropot kamenja, koje je odvalio uslijed pada. Pošto se sedam do osam puta prevadio, poleti 200' duboko. Bijaše još uvjek u ozbiljnu položaju. Pećine nije mogao da pusti, a krv mu brznula sa sviju strana. Jednom se je rukom prihvatio o pećinu, dočim je drugom zaustavljao krv na ranama glave. Napokon se dosjeti; uze veliku grudu sniega i obloži njome glavu. To mu je pomoglo i on se dovukao do sigurnijeg mjesta, gdje pade u nesvjesticu.

Dok se je osvjestio, sunce je zapalo, krene u mraku do velike stepenice, a odavle prama Breilu, provaliv 4800' puta. Kraj pastirske kolibe, u kojoj se smijahu i razgovaraju, prodje kradomice, unidje u gostionicu i krene tihano prama svojoj sobi. Tu mu rane izperu octom i solju i za nekoliko se dana oporavio.

(Sliedi).

Dvaput preko Velebita od Karlobaga do Staroga grada.

Piše prof. Dragutin Franjić (Gospić.)

(Nastavak.)

Selo Oštarije zasnova na silu bivše vojničko krajisko zapovjedništvo, i to upravo na pô puta između Karlobaga i Gospića, da bude sklonište i po zimi i po ljetu putnicima, koji idu iz Like k moru, budući su se na tom putu velike nevolje dogadjale od zime i studeni. Na Oštarskom polju (vispoljani) vlada u opće lahko zračište s trajnim gibanjem, sad jače, sad slabije bure, koja čisti i vedri obzorje. Na Oštarijama je neka osobita čistina, vredna i svježina zraka, puna ozona, toga patenciranog čistog kisika. — Velebit je prava klimatička medja između maritimne i kontinentalne strane južne Hrvatske. S primorske strane Velebita i to ponajviše pri njegovu podnožju, vlada maritimno podneblje, a s kopnene strane Velebita prevladjuje opet kontinentalno podneblje, koje je vrlo oporo radi jačine i studeni bure. No Lika bez bure ne bi ni bila prava Lika, gdje se »bijeda sije, a junaci niču.« Bura baš znatno djeluje na život, odgoj i izgled Ličana. Oni su pravi kremenjaci, suhonjavi, ali čvrstih kostiju i jaka sastava tjelesnog. Imaju grudi i pleči široke. Najvole janjeće meso i krvno; prvim se hrane, drugim odijevaju. Ličanin malo kada svlači sa sebe kožun, samo što mu po ljetu izvrne vunu, a zimi ju okrene unutra, i to radi toga, da ga ljeti štiti od žege, a zimi brani od studeni. Ličanin »u čemu hodi, u tome i spava« i to osobito ljeti, kada u košulji i gaćama ide.

Gorski zaseoci oko Oštarije jesu: Crni Dabar, Došen Dabar, Došen Dubice, Došen Plan, Konjsko, Kućište, Ravni Dabar, Rujica plan i Šušanj. Svi ovi zaoci pripadaju do god. 1807. pod karlobašku župu. Te godine osnovaše ovi zaseoci svoju župu u Ledeniku, ali ju već god. 1820. prenesoše u Oštarije. — Današnja crkva oštarska gradjena je godine 1855.—1858., a župni stan 1861. godine.¹⁾ Od kako je god. 1845. nova cesta preko Oštarija položena, stade se i sâm narod iz Podgorja dobrovoljno po Oštarskom polju naseljivati. — Oštarije sa svojim zaseocima pripadaju sada pod upravnu općinu Šmiljan.²⁾ Oštarije imaju oko 300, a cijela župa oštarska oko 2000 duša rimokatoličke vjeroispovijesti. Najveća blagodat za darovitu podgorskiju djecu jest na novo otvorena osnovna škola sa četiri razreda. Školu polaze djeca s Oštarija, Konjskog, Šušnja, i Ledenika. Radi velike studeni, zime i sniježne mećave uveden je školski raspust u siječnju i veljači.

Oštarsko polje najzanimljivo je sa svojih hydrografskih odnošaja. Tu se je na werfenskom škriljevcu i pješčanom zrnašu razvio cijeli povor vodenih izvora

¹⁾ Oštarska crkva i župni stan jesu na velikom udarcu buri i svakom nevremenu, te jedva već čekaju na zasnovani popravak. Crkveni toranj tako je trošan, da su s njega tri mala zvona morali skinuti i pod drveni naslon iznad glavnih vrata postaviti.

²⁾ Nedavno se je počelo raditi o tome da Oštarije i ti zaseoci pripadnu k Karlobagu.

Izpravak. U »Hrvatskom planinaru« god. 1900. br. 1., str. 4., redak 16. odozdo izpravi »mjeđeno poprsje baruna Molinary-ja u: »mramorno poprsje baruna Molinary-ja. D. F.

na sjevernim i istočnim pristrancima oštarskih obronaka, a ponajpače oko Ljubičkog brda (1206 m.) i Crnog vrha (1195 m.) Za Ljubičko brdo kažu dapače, da je sasvim »na vodi«, jer i za male kiše udare na sve strane oko njega pišteljci. Oko Ljubičkog brda jest i paša za ovce nezdrava radi močari (t. j. metiljava tla). Ovdje će navesti samo glavnija i nepresušiva vrela i potoke.

Podje li se od oštarske crkve za kojih 100 m. cestom prema istoku, t. j. k vrhu Trkalica, dodje se do kamenog mosta od god. 1821., koji je popravljen 1888. Taj most vodi preko Potoka, a iza njega na desnu ruku nalazi se kameni obelisk, visok preko 5. m., sa vodoskokom vrela Ljubice. Na sjevernoj strani obeliska napisano je:

Ferdinand I.

cesar Austr.

MDCCXLV.

Sa istočne strane isti je napis latinski, a sa zapadne njemački.

Vrelo Ljubice otiče na dva traka. Jedan se trak odvodi u vodoskok k obelisku, a drugi se sljeva u Potok s lijeve strane. Dne 18. srpnja u 7 sati pred večer bijaše toplina vode u vrelu Ljubice $8\frac{1}{2}^{\circ}$ C., a u vodoskoku Ljubice pod obeliskom 9° C. Toplina Potoka bijaše 20° C., a zraka 14° C. Oko vrela Ljubice sastaje se svecom i nedjeljom oštarska mladjarija na divan i igre. — Oštarski Potok postaje od više vrela, što izbijaju iz Crnih greda oko vrha Takalica, kao što su Mostaci uz cestu ispod vrha Takalica i više drugih vrela. Na Potoku ima i nekoliko malih mlini.

Okrene li se od crkve istočnim smjerom i to starom cestom Marije Terezije, nadju se na putu iza kakova pô kilometra hoda dva živa vrela (kod kuća Brkljačića, u Ripištu), koja se takodjer slijevaju u Potok i to s desne strane. Za velikih povodnja »tuće buk« iz tih vrela, dočim za velike suše vrela opet »osegnu«, ali ipak ne presušuju. Dne 19. srpnja¹⁾ u 8 sati u jutro bila je toplina vode u tim vrelima 8° C. Voda je, kako vele, vrlo zdrava, a ni zimi ne smrzava. Idući dalje tom starom cestom Marije Terezije skrene se na desno na jedan mali proplanak Crnih greda i nadje se u pješčanom zrnašu slabu vrutak vode, nazvan Žlibić.²⁾ Ovaj će vrutak biti najledeniji na cijeloj oštarskoj vispoljani (polju), budući je nad izvorom tanan sloj vapnenca šumom obrasao, koja podržaje dosta hladnu temperaturu nad tim izvorom. U $8\frac{3}{4}$ sati u jutro bijaše toplina vode u Žlibiću samo 4° C., dočim je toplina zraka bila nad izvorom punih 15° C. Žlibić odvire u potok Crnog vrela. — Od Žlibića se lahko dodje gustom hladovinom bukove šume k Crnom vrelu.

Crno vrelo izbija u šumovitoj prodolici Crnih greda. Ono uvijek obiluje vodom, a ponajviše za velikih povodnja. U 9 sati u jutro bila mu je toplina 6° C., a zrak iznad njega imao je 14° C. Crne grede bile su negda obrasle

¹⁾ Isti dan mjerio sam temperaturu i ostalih vrela tamošnjih.

²⁾ Ovaj je vrutak nazvan po tome Žlibić, što se na ono mjesto, gdje voda izbija postavi drvena žlibica, da se voda lakše hvata.

bujnom crnogoricom, što nam svjedoči ne samo njihovo sadanje ime, nego također i dosta ostanaka gnjilih jela, koje još i danas mjere u duljinu preko 40 m., a u širinu do 1 i pol m. U novije je doba bukva skoro posve istisnula jelu po Crnim gredama. Crno vrelo otiče prilično jakim potokom, na kome je načinjena jaža i mlin Brkljačića. Oko toga potoka ima milovidnih i pitomih gorskih košanica, nad kojima se je k jugu osovio Filipov kuk (1055 m.)¹⁾ Pod Filipovim kukom izdubena je omašna pećinasta okapina, koja za velike povodnje prima pritek vode Crnoga vrela. Potok Crnoga vrela slijeva se u ponor (921 m.) pod Crnim vrhom (1195 m.). Ponor se nalazi pod amfiteatralnom strmom liticom visokom do 50 m., a otvorenom k zapadu. S potokom Crnoga vrela propada u isti ponor i potočić vrela Rudane, koji teško do ponora dosije radi malice vode, pak se već pred ponorom s desne strane potoka Crnoga vrela u kamenju i pijesku gubi. Voda potoka Crnog vrela imala je pred ponorom $13^{\circ} C.$ u $10\frac{3}{4}$ sati pred podne. Tolika je bila i toplina zraka, dočim je voda potoka Rudane imala samo $10^{\circ} C.$, budući je taj potok na izvoru ledeniji, pak teče hladovinom dosta brzo. U ponoru Crnog vrela i Rudane dižu se vodene pare poput maglice, i to radi razlike u toplini vode i stijenja, na koje voda pada. Može biti u ponoru i kakovo jezerce, jer kamen, bačen u ponor, skotrlja se u vodu. — Crno vrelo i Rudana biti će prvotna vrela Košne vode, što dolazi ispod Koša i Sklopine,²⁾ te daje vodu gospičkom vodovodu. Može biti također, da se ponorna voda Crnoga vrela i Rudane pod zemljom razlieva, te da jedan trak izbjija i u Trnovcu, kao Crno vrelo.

Pogledamo li vrelo Rudane,³⁾ vidjeti ćemo, kako ono živo izbjija na više mesta iz pješčanog zrnaša sa šumovitog i strmog pristrandnika Crnih greda. U $9\frac{3}{4}$ sati prije podne bijaše toplina Rudane vrela $5\frac{1}{2}^{\circ} C.$, a zrak iznad vrela imao je $14^{\circ} C.$ Vrelo Rudana je podjednake uvijek jačine. — Oko svih napomenutih vrela prevladjuje bukova šuma, u kojoj ima ponaviše: srna, medvjeda i zeceva, pak gorskih jarebica, orlova i sova. — Pri vrhovima nekih brda pokazuje se i crnogorica.

Podje li se sjevero-zapadno od oštarske crkve ispod Ljubičkog brda, dodje se opet do vrela Žlibića, koje izbjija u kamenom sklopu, otječući k jugu u Potok. U $3\frac{1}{4}$ sata poslije podne bijaše mu toplina $7^{\circ} C.$, a toplina zraka $17^{\circ} C.$. Jačina vrela uvijek je podjednaka. Udari li se istim smjerom dalje, dodje se u stanište Stupačine, gdje se nalazi presušivo vrelo Petrovac. Sjeverno od Stupačina jest ruja (vreoce) Kamenica (1048 m.). To je dugoljasta škrapa na južnom podnožju strmih klisurina Laginca.⁴⁾ Tu izbjija voda i stoji u golom prisjonom živcu kamenu, s toga nije ni čudo, da je u 4 i pol sata poslije podne

¹⁾ U spec. karti naše monarkije zapisano je »Filipovićev kuk«. Kazuju, da je s toga kuka »propovijedao« neki Filip (Pilip), i da je po njemu ostalo ime kuku.

²⁾ Ne »Skopina«, kao što je zapisano u spec. karti naše monarkije.

³⁾ Vele, da su se negda oko toga vrela rude kopale i da mu je po tome ime ostalo.

⁴⁾ Greben kameni Alaginac (Laginac) dobio je ime po nekom Alagi, koji je tamо, kako vele, od studeni poginuo.

bila toplina vode 17° C., a toplina zraka 14° C. Vele, da u toj škrapi voda ne presušuje. — Nedaleko Kamenice k jugo-istoku nalazi se vreoce Bukvica. — Vrela Petrovac i Bukvica slijevaju se u močar t. z. Baricu, koja rijetko kada sasvim presuši.

Po cijelo Oštarsko polje od najveće je vrijednosti vrelo Raketa, koje se nalazi oko 2 km. sjevero-zapadno od crkve oštarske. U to je vrelo ukopan stubalj¹⁾ radi lakšega zahvatanja (»kalanja«) vode. To je vrelo prilično jako, te je malo ne uvijek iste veličine i bistrine. Ono ne presušuje, kažu ni u najvećoj suši. U $\frac{6}{4}$ sata poslije podne bijaše toplina vode u vrelu 9° C., a toplina zraka iznad vrela 15° C. Dok je vode u obilju, teče Raketa kroz bujne livade sve do Oštarskih ponora, do kojih dopire za veće vode i Potok oštarski. Za suha vremena presahnjuju ta dva potoka pred tim ponorima. — Oštarski ponori jesu odubeke uvale (provalije) amfiteatralnog izgleda, i to s jedne strane u zemljovitom tlu, a s druge strane u stancu-kamenu, u visini od 900 m. nad morem. — Za velike suše dolazi, vele, na vrelo Raketu narod po vodu i tjera blago na vodu iz daljega od 20 km., kao što iz: Došen-Dabra, Kućišta i samog Karlobaga. Oštarci i lički kirijaši voze dapače i s Ljubice ili Rakete vodu u bačvama u Karlobag. — Voda, što se gubi u Oštarskim ponorima može biti da izbjegi u kome vrelu u Trnovcu (istočno od Oštarija), o čemu su se ljudi tamošnji osvjedočavali, bacajući pljevu u ponor. Dešavalо se je, kažu, već i to, da su sva vrela — osim Rakete i Mostaca — za dugotrajnih suša bila presahnula, ali rijetko kad.

Kad sam već glavne oštarske vode spomenuo, ne mogu s Oštarija otići, a da ne kažem koju i o Grgin brijezu, koji se nalazi kojih 14 km. sjeverno od Oštarija. Grgin brijez²⁾ izadje na glas pred godinu dana, kad no se rude počelo pretraživati po Lici i Krbavi.

¹⁾ Stubalj je od drvenog podugačkog balvana izdubljeni valjak, koji se nadozgor u zemlju ukopa, da se u njem voda hvata.

²⁾ U specijalnoj karti naše monarkije neispravno zapisano »Girgin breg«.

(Slijedi.)

Uzlaz na Rudilisac i Ozeblin u Krbavi.

Napisao Ljudevit Rossi.

(Svršetak).

Ponesosmo sobom samo živež, doćim poslasmo prtljagu istim pute natrag na Udbinu. Oko 8 sati u jutro krenemo na put, ubilježiv prije toga na jednoj bukvi pokraj našeg odmarališta dan i imena posjetnika. Kiša je počela jenjati i napokon prestala. Preko Radine poljane dodjosmo na trajavi kolni put, pa istim uzbrdo, vazda bukovom šumom. Prodjosmo jednom gorskom livadom, dok ne prispijemo na Rudopoljanu, a na podnožje Ozeblina. Na istoj bijaše nekada

medja izmedju Austrije i Turske, tu je bila turska stražara i carinara od koje se sada vide samo temeljni zidovi. Od ovuda mogao bi na Ozeblin štono rieč dobaciti kamenom

Na ovoj livadi raste *Redicularis Hacqueti*, *Hieracium echioides* i mnoge druge zanimive biline. Tu smo našli na njihovu nesreću dva seljaka, koja su sieno na kola tovarili, što su pokosili na Ozeblinu, bez da su platili za to odpadajući iznos finansiјalnom eraru, kojemu i šume pripadaju. Ovake sam slučajeve žalibože više puta opazio u Lici, da ljudi neovlašteno kose po planinama u nadi, da ih lugar neće uhvatiti. Trebalo bi narod uputiti da to nevalja, a pristojba za košnju ovih gorskih livada tako je neznatna, da ne stoji u nikakovom razmjeru prema globi, koja ga čeka, ako se zateče u ovakoj kradji.

Krenuv od ovud ponešto strmim puteljkom, dodjosmo na ledine, a preskočivši i po koju pećinu, evo nas za pol ure na tjemenici Ozeblina, najvišega briega u planini Plješivici, što se uzdiže 1657 m. visoko. Ime Ozeblin (narod ga zove Zeblin) da je od tuda nastalo, što se je neki Turčin na njem usred zime na suncu ogrijati htio, nu mjesto da se je ogrijao, on je ozebao.¹⁾ Vrh mu je gol, posut gustom travom izmedju koje proviruje raznoliko bilje kao: *Gentiana utriculosa*, *Cytisus*, *Dianthus monspessulanus* itd.

Vidik mora od ovuda biti mnogo krasniji, nego li sa Rudilisca, jer ga na vrhu ne okružuje visoka šuma. Kako je bio dan kišovit, a obzorje maglovito, mogli smo samo bližnju okolicu upoznati. Dobro smo razabirali Brusnić, Orlovaču, Javornik, Malu i Golu Plješivicu, Mrsinj, Krbavsko polje, Ljnbovo, Vrebačku stazu, Kremen itd.

Okrijev se dovoljno, a imajući posebnu svrhu, nismo se vraćali istim putem već smo se spustili zapadnom stranom Ozeblina u guduru. Ovaj je kraj jako strm, pregusto zarašten i veoma tegotan; ali smo ga morali prevaliti, jer je g. župnik Jernejc čuo, da se tu nalazi kamen sa nekakovim napisom, pak ga je hotio i snimiti, ponesav dapače sobom u tu svrhu i potrebite stvari.

Spuštajući se gudurom, opazio sam stotine i stotine mlječika (*Mulgedium alpinum*) kojim su vršci odgrizeni bili, te pomislim, ako je istina, kako narod veli, da ih medjed odgrizuće, to ćemo zaista na nj nabasati. Okolica je inače za to prikladna: visoka šuma, zaraštena gustim šikarjew, ogromne pećine, vječni mir i tišina, koja tu vlada, prava su skrovišta toga grabežljivca. Nu mede nismo ipak sreli.

Došav do razdolja, gdje bi imao biti spomenuti kamen sa nadpisom, stanemo marljivo tražiti zajedno sa čovjekom, kojemu je mjesto poznato bilo, na sve strane, ali ga žalibože ne nadjosmo. Glede ovog kamena kazivali su mi, da su ga zbilja našli i da ga je neki djak Srbin, na Udbini pročitao. Nadalje vele, da je taj kamen valjda važan po hrvatsku povjest, potječući od bana Karlovića

¹⁾ Luka Zoraja, seljak iz Pavlovca pod Vrebačkom stazom, reče nam god. 1892., da je Ozeblinu odtuda ime, što je prvi, kojemu tjemenica zabieli od sniega. Narod si dakle tumači ime i ovim načinom. Ur.

ili možda još iz starije dobe. Nu pošto se na Udbini Hrvati i Srbi ne slažu, da su potonji zakopali kamen i zabranili, da se drugom kom pokaže. U koliko je na toj stvari istine, ne znam, samo mi je palo u oči, da lugar, koj je za nj znao, nije hotio s nama poći, već je prepustio tobože spomenutomu seljaku, zna-jućem tobože bolje od njega za mjesto, gdje leži. Ako dakle zbilja ima kakav kamen sa napisom na podnožju Ozeblina, vriedno bi bilo, da se gore navedeno razjasni.

Idući još neko vrieme nizbrdice ovom gudurom, banusmo napokon na kolni put, kojim za malo dodjosmo u Kozju dragu. Kad smo joj već blizu kraja bili, uhvati nas kiša, a mi bjež u jednu malu spilju, dok nevrieme prodje, što i naskoro bude. Bli smo prirodom tako razdragani, da smo postali i objestni, a kako su barilca izhlapila, a rano nam bilo poći do kuće, poslasmo kola na Udbinu po vino, koja se brzo povratise. Tako smo se ovdje do sumraka liepo zabavljali pijući vino i crnu kavu zajedno odmarajući se od napornog hoda, a onda sjedosmo u kola da veselo nastavimo put na Udbinu.

Za večere u župnikovu dvoru pohodiše nas prijatelji, da im pričamo o našim putovanjima, pa smo pri tom naravski i noć dočekali. Ne bijaše ni prva, ni zadnja, a kako smo obašli i druge planine oko Udbine, imali smo mnogo toga da pripovjedamo, ta planinarska je torba puna putnih sgoda i nesgoda, koje neplaninari i svi oni, koji gledaju briegove iz dolina i nizina, rado slušaju.

U našoj planinarskoj bilježnici sladko su pohranjene i uspomene na Rudilisac i Ozeblin i dao Bog, da se u našoj, u planinarskom pogledu, bogatoj domovini, takove bilježnice sve to više množe, a po njima hrvatsko planinarstvo što uspješnije razvija na dobrobit domovine i naroda!

Društvene viesti.

— **Osobne viesti.** Aleksander Blašković, kr. kotarski predstojnik u Gospiću premješten je u Perušić; Mane Lopašić, kr. županijski pristav premješten je iz Gospica u Jastrebarsko (Jasku); dr. Stjepan Gjurašin, kr. profesor sa gospičke gimnazije na ženski licej u Zagrebu.

— **Novi članovi planinarske podružnice »Visočice« u Gospiću** jesu p. n. gg. dr. Ferdo Grošpić, kr. županijski lječnik; Jakov Karan, upravitelj kr. kaznione; Nikola Korica, trgovac; Josip Križ, kr. sudbeni vjećnik; Juraj Lovrić, kr. sudbeni pristav; Lavoslav Lutinsky, veterinar; Sava Marković, kr. sudbeni vjećnik; Mito Orlić, kr. žup. školski nadzornik; Paulić Josip, kr. financijalni ravnatelj; Kosta Ristović, veleposjednik; dr. Božo Steinfl, kr. kot. lječnik; Nikola Stanić, kr. poštarski oficijal; Luka Trgovčević, kr. gimnazijalni učitelj; Lujo Vukelić, kr. kotarski predstojnik; dr. Leo Vrbanić, lječnik.

Sva su ta p. n. gg. članovi iz Gospica i mi im kličemo srdačan Živio, ne samo toga radi, što su pristupili k »Visočici«, već naročito zato, što su svojim

pristupom omogućili, da je planinarska podružnica »Visočica«, do sada najjača u domovini.

— **Česka kuća na Grintavcu.** Kako nam piše g. dr. Franta, urednik planinarskoga lista »Alpsky Věstnik«, leži česka kuća na Grintavcu 1600 m. visoko. Za njezinu gradnju sabrao je odbor česke planinarske podružnice za Kranjsku 1700 for., nu kuća sama stoji 8000 for.

Pomenutu podružnicu ustrojila su rodoljubiva gospoda dr. Franta i drug mu dr. Čížek, a odbornici »Kluba českých turista«, članovi su i odbora ove podružnice.

— **Znak planinarske podružnice »Visočice«.** Kao što već priobčismo, odabrala si je ova podružnica za znak »jelu«, te će znakove dati praviti, čim to bude dozvolio upravni odbor.

— **Planinarsko društvo u Krakovu.** Primili smo »Pamietnik towarzystwa Tatrzańskiego« za g. 1899., knjigu XX.

Predsjednik je tomu družtvu I. E. Dr. Leon Bilinski, bivši ministar, I. podpredsjednik dr. Franjo Kasparek, kr. sveučilišni profesor, II. podpredsjednik Josip Sobierajski, kanonik katedrale krakovske. Družtvenim je tajnikom Leopold Swierz. Odbor se sastoji od 21 člana, pa ima tri komisije i posebne delegate.

Prihoda imalo je društvo lanjske godine 17.665 for. 84 nvč., a toliko i razhoda. Na gradjevine u Visokim Tatrama potrošilo je društvo 1630 for., na muzej 200 for., na knjižnicu u Krakovu i Zakopanem 120 for., za uredjenje morskoga oka 5389 for. itd.

Članova je društvo imalo 1675 i primilo 4150 for.

Kako ovo pobratimsko društvo ima i posebnu klimatologiju komisiju, posvećuje osobitu pozornost podnebnim prilikama u Visokim Tatramama, pa ima i ovaj godišnjak obširnu radnju iz pera dra. D. Wierzbickoga, koji opisuje i svoj ulaz na Chomiak (1544 m.) H. H. opisuje svoj ulaz na Rzy u Beskidama (1292 m.) a T. Smarzewsky put u Huculow. Spomen slovo (uz sliku) napisao je L. Š. Stefanu Zamoyski-u, koji je lanjske godine umro u Parizu.

— **To je plemenito!** Kako čitamo u »Plan. vestniku« darovala je gospodja Terezija Soukup slovenskomu plan. družtvu kuću na Poljskoj planini, koju je tamo sagradio njezin otac.

— **Nova podružnica.** Prošloga mjeseca ustrojila se nova planin. podružnicu u Koruškoj, u Borljah, koja se zove »Ziljska podružnica«, a sjelo joj u Ziljskoj Bistrici.

— **Naše podružnice** liepo molimo, da bi prema § 9. družtvenih pravila što prije središnjoj upravi odpremile svoje prinose, jer valja troškove za list namiriti svakoga mjeseca. One pak rodoljubive podružnice, koje se još nisu konstituirale (Požega, Delnice, Varaždin itd.) molimo usrdno, da to učine što prije da se ukupni planinarski rad što više učvrsti i proširi.

Istotako molimo ustrojene podružnice, da nam pošalju izvještaje o prošlogodišnjem radu.

— Molba. Prijatelje planinarstva lijepo molimo, da nam pribiru novih članova, naročito pak, da živo nastoje pribaviti među mogućnicima članova utemeljitelja, koji plaćaju jedan put za uvjek iznos od stotinu kruna. Uteteljiteljima mogu postati i juridičke osobe.

Središnji upravni odbor u Zagrebu ima liepih nakana ili osnova, ali ih nije kadar da provede bez novca. Svaki Hrvat očituje svoje rodoljublje, koji pristupa družtvu, koje ima tako uzvišenu zadaću, kao »Hrvatsko planinarsko društvo«, naime obćenito poznavanje zemlje i domaće prirode, a imenito pohadjanje gora i planina. Upozorujemo na poziv na predplatu, što je odtisnut na zadnjoj stranici lista.

— Pozor! Upozorujemo p. n. gg. planinare na oglas ugarsko-hrvatskoga pomorsko-parobrodarskoga društva na Rieci, koji odtisnusmo na zadnjoj strani lista.

Meteorologijsko opažanje na Sljemenu g. 1899.

Od rujna do prosinca.

Rezultati meteorologijskog opažanja na Sljemenu (935 m.) u god. 1899.

Mjesec	Tlak zraka 600 + mm										Temperatura zraka									
	Poprij.	Maksi- mum	Dne	Minim.	Dne	7a	2p	9p	Poprij.	Maksi- mum	Dne	Min.	dne	absolutni	Maks.	Minim.	Maks.	dne	Minim.	dne
Ruj.	82.2	90.0	4.	72.7	12.	11.4	14.9	10.8	12.0	25.6	8.	4.2	11.	16.4	7.8	26.0	7.	2.5	12	
List.	86.9	93.7	20	78.6	13.	6.2	9.8	6.4	7.2	19.1	5.	-1.2	19.	11.6	3.1	20.0	5	-2.3	9	
St.	87.9	93.6	26	81.0	9.	3.1	6.2	3.5	4.1	13.2	4.	-5.8	22.	6.9	1.1	18.8	29.	-6.3	22.	
Pr.	80.5	90.0	22	67.0	15.	-5.5	-3.8	-5.6	-5.1	7.8	1.	-17.0	21.	-2.1	-7.7	8.5	1.	-17.0	21.	
God.	83.0	93.7	20.	62.3	3.1	5.7	9.6	5.6	6.6	27.8	24.	-17.0	21.	11.2	2.8	28.4	24.	-17.0	21.	

Mjesec	Tlak v.p.	V l a g a			Mjehu- laka	Oborina m/m			Broj dana s oborinom			Broj dana				
		7	2	9		Popr.	Maks.	Dne	> 0.1 m/m	> 1.0 m/m	snegom	grmlja- vinom	Vjetrom > 5	Mag- lom		
Rujan	8.2	77.0	70.1	84.4	77.1	5.1	257.2	68.5	24	16	15	—	1	—	11	
Listopad	5.4	75.3	66.2	74.7	72.1	3.5	106.0	29.3	8	6	6	1	—	3	3	
Studen	4.4	75.3	63.1	76.0	71.9	5.0	31.8	15.0	10.	5	3	2	—	—	3	
Prosinac	2.6	83.6	79.5	82.8	82.0	6.6	77.1	18.5	8.	12	8	9	—	3	7	
Godina	5.8	74.5	64.4	77.0	72.0	5.1	1382.0	68.5	24.	IX.	147.	111	40	27	13	74

Mjesec	Poprijećna jakost vjetra			Koliko je puta duvao vjetar od								Tisk
	7a	2p	9p	N	NE	E	SE	S	SW	W	NW	
Rujan	2.0	2.1	2.0	2	3	13	13	18	12	27	2	—
Listopad	2.5	2.2	2.6	9	2	18	10	21	7	17	9	—
Studen	2.0	2.1	1.8	15	1	19	10	14	8	18	5	—
Prosinac	1.9	2.3	2.3	6	11	3	23	1	25	13	11	—
Godina	2.2	2.2	2.1	103	58	155	187	186	142	179	86	—

Dr. A. Mohorovičić.

Oglas.

Glasom zaključka parobrodarskih družtva, preinačeni su uvjeti voznih popustbina za turiste, naime u toliko, što će članovi i nadalje na svojim putovanjima u Dalmaciju uživati pogodnost, plaćajući cenu sliedećeg nižeg mesta od uživanog, na temelju njihove klubske izkaznice, kada budu putovali u skupinama od najmanje pet osoba zajedno. Ovu istu pogodnost uživati će takodjer i oni pojedini članovi, koje bude odbor dotičnog družtva u znanstvene svrhe izasla, nu u potonjim slučajevima, potrebno će biti da se predsjedništvo dotičnog družtva obrati prije na nas ovamo za potreban certifikat, ili da providi ovakve članove sa posebnim listom, uz uputu, da se na temelju istoga obrati na nas ovamo i zatraži potrebiti certifikat.

R i e k a , mjeseca prosinca 1899.

Ug.-hrv. dioničko pomorsko parobrodarsko družtvo.

Poziv na predbrojbu.

Obzirom na veliki novčani gubitak, što sam ga pretrpio izdanjem zadnje knjige „**Slike iz života**“, koja je bila povoljno ocijenjena — a prodalo se ipak samo kojih 30 — slovom trideset primjeraka, to moram da otvorim pretplatu za novu knjigu:

MALE DUŠE.

Vjerovat će mi jamačno svak, koji i malo poznaje žalosne odnošaje naše književnosti, da ne računam na dobitak. Želio bih samo, da se očuvam ponovnoga gubitka.

Bude li pak što čistoga dobitka, pripast će polovica čestitoj družbi sv. Ćirila i Metoda za tužnu Istru.

Lijepo broširana knjiga sadržaje oko 8 tiskanih araka na finom papiru, a naslovni je list okićen slikom mladoga slikara g. T. K r i z m a n a.

Cijena knjizi bit će 1 kruna.

Narudžbe i novac primaju sve zagrebačke knjižare kao i sam pisac.

Ko sakupi 10 preplatnika, dobiva 1 primjerak na dar.

Poštarnina iznaša za svaki primjerak 10 filirâ.

Radi poštene namjere, kako bih štогод doprinesao za braću u Istri, molim sva slavna uredništva naših novina i listova bez izuzetka, da izvole otisnuti ovaj oglas i knjigu oglasiti, kada im prispije na ruke.

Knjiga će odmah u tiskak, čim se prijavi 500 preplatnika.

S odličnim poštovanjem

Vladoje S. Jugović.

Odgovorni urednik: **Dragutin Hirc.** — Vlastnik i izdavatelj: „**Hrv. planinarsko družtvo.**“

Tiskak **Antuna Scholza.**